

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FRAMMÅT

Pris

3.50/100

per år.

Tidskrift

Utgifven af Göteborgs Kvinnoförening.

N:o 2.

1886.

1:sta årg.

J. A. Wettergren & Co.,
GÖTEBORG.

Rekommendera sitt stora, rikt sorterade lager af engelska, franska
och tyska Mode- och Manufakturvaror såsom:

Klädningsstyger,

svarta och kulörta **Sidentyger, Möbel- och Gardintyger,**
Sorgtyger i alla moderna genres,

äfven äkta fransk **Svart Merinos,**
af erkänt bästa fabrikat till dagens lägsta priser.

☞ Profver sändas på begäran till landsorten franko. ☞

Kappmagasinet

erbjuder under hela året det största och rikhaltigaste urval af det nyaste i

Jaquetter, Paletåer, Dolmaner och Regnkappor,
allt till de billigaste priser i förhållande till varornas godhet.

J. A. Wettergren & Co.

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER.

GÖTEBORG

1886.

Tryckt å
D. F. BONNIERS BOKTRYCKERI.

Sveriges fullständigaste
affär i

Ullgarn, Tricotage och Tappiseri

med tillhörande egen fabri-
kation, sysselsättande om-
kring 500 arbetare.

Schatteringsfärgeri för Ullgarn.

Årets produktion 600,000 @.
Smetfri och arsenikfri färgning garanteras.
Såsom innebörd häraf finnes ofvanstående
skyddstämpel vidfäst hvarje härfva.

Strumpsticknings- Maskiner

af mest erkända fabrikat.

Vår omsättning under året circa 200
stycken. Ägandet af dylik maskin lemmar
ett säkert lefvebröd och oberoende.

Aug. Johansson Mark & Co.,
Göteborg.

LAGER

af såväl de mest elegan-
ta som billigaste
Manufaktur- Mode- och
Hvitvaror,

Sybehörs och Garnérar-
tiklar, Dame- och Barn-
hattar, Barnkläder,
Tricotvaror, Bijouterier
och Galanteri- varor
m. m. m. m. hos

L. Kaiser & Co.

Kyrkogatan 36. Korsgatan 12.

Filial:

43. Södra Hamngatan 43.

Ferd. Lundquist & Co.

Bosättnings-Magasin,

Östra Hamngatan N:o 42,

rekommendera ett välsorterad la-
ger af nya Bosättningsartik-
lar såsom Bord- Kaffe- och Té-
serviser af äkta opak och bä-
sta fayence- porslin, Glas-serviser
af hel- och half-kristall, rikt urva-
åf prima Nysilfver- arbeten, Bord-
knifvar, Brickor och Brödkor-
gar, m. m.

Stort lager af Ljuskronor, Kan-
delabrar, Vägglystrar, Amplan-
samt alla sorters Lampor och
lamptillbehör. Mattor från 25 öre
pr fot till kr. 2:50.

J. INGEMARSSON,

Försäljningsmagasin,

27 Östra Hamngatan 27,

rekommenderar sitt stora lager af
Möbel- och Gardintyger,

Bord- och Pianotäcken,

Säng- och Resfiltar,

Antimakassar och Pi-

quétäcken,

Afpassade Mattor

m. m.

J. G. Stäck & C:s Manufakturhandel

rekommenderar sitt väl sorterade
lager af

**Klädningsstyger,
Möbel & Gardintyger,
Sorgartiklar**
m. m.

OBS! Billigaste priser.

Profver till landsorten sändas
på begäran omgående och franco.

Ordre å minst 10 Kr. expedieras
fraktfritt till närmaste jernvägsstation.

Hvitsippan,

Illustrerad tidning för barn och ungdom,
utgifven af **Ave**.

Utkommer den 1:ste och 15:de i hvarje
månad. Hvarje nr innehåller ett särskildt
för de små skrifvet innehåll, illustrerad med
flera vackra och roande bilder.

Utdrag ur pressens omdömen:

Nerikes Allehanda: »Antagligen äro icke många
i vårt land så väl utrustade som fru Wigström (Ave)
för utgifvarskap af denna art. I alla hem der barn
finnas, bör Hvitsippan vara en kärkommen gäst.

Smålandsposten: »Innehållet är älskligt och godt,
som allt hvad som flyter ur denna begåfvade, hjerte-
varma kvinnas penna samt valdt med afseende för
de små läsarne.»

Hvitsippan kostar å alla postanstalter 1 kr.
50 öre för helt år och 1 kr. för halft år, post-
arvodet inberäknadt.

Erik Wesslau & Co.

Sängutstyrsel-Magasin.

GÖTEBORG,

44. Kungsgatan 44.

Lager af

Engelska och Svenska Jernsängar
och Barnvagnar, Resår-, Tagel-,
Krollsplint-, Ull- och Halm-Ma-
drasser, Fjäder-Bolstrar och Dy-
nor, Stickade Sängtäcken, Duntäc-
ken, Filtar, Hvita Sängtäcken, La-
kan och Örngottsvar, Sängmattor
m. m.

Beställningar å Sängkläder af alla
slag utföras på kortaste tid och till
billigaste priser.

Alfred Agrell,

Kyrkogatan n:o 28,

midtför Domkyrkan.

Försäljer alla sorters **Strump-** och
Stickgarner; samt **Tricotvaror,** så-
som: **Strumpor, Tröjor, Kalsonger,**
af **hellylle, halfylle, bomull** och **silke,**
för **Damer, Herrar** och **Barn, Dame-**
västar, Damekoftor, Underkjolar,
Tricotdräkter för **gossar** och **flic-**
kor, Normalunderkläder, Tricotlif,
Maggördlar, Vantar, m. m.

OBS! Egen tricottillverkning.
Billigaste priser

hos

Alfred Agrell,

Kyrkogatan n:r 28,

midtför Domkyrkan.

GÖTEBORGS KVINNOFÖRENINGENS
Annonsafdelning.

NÅGRA BLAD,

Tillfällighetsskrift,
utgifven af

Göteborgs Kvinnoförening,

säljes i stadens bokläder.

Pris: 1 krona.

Kvinnoföreningens Arbetsbyrå,

Kungsgatan 60,

hålles öppen från kl. 12—1 f. m. hvarje dag utom helg- och söndagar. Anmälningar till allt slags arbete, som kvinnor kunna utföra mottages. Ingen afgift erlägges, hvarken af arbetsökande eller arbetsgifvande. Arbetsgifvande uppmanas på det enträgnaste att begagna sig af

Kvinnoföreningens Arbetsbyrå.

A Serveringsstället

”Föreningen,”

Kungsgatan 60,

bjudes allmänheten till moderata priser: smörgås med kallskuret, buljong, kaffe, té, chocolad, bakelser, öl, porter, (endast till mat) safter och Kolsyrade vatten. m. m. Allt af bästa vara.

Inga drickspenningar mottagas.

Hemtreflig lokal.

Prenumerantsamlare,

hvilka insända bevis från vederbörig postanstalt, att 5 ex. betalats, erhålla ett gratisexemplar.

”Framåts” Redaktion.

ANNONSÖRER!

”Framåts” Annonsbyrå,

Kungsgatan 60,

Hålles öppen alla dagar kl 12—1 f. m., helg- och söndagar undantagne.

Fredrik Sköld & Co.,

57 Kungsgatan 57,

rekommendera ett ständigt välsorterat lager af stilfulla och välgjorda Damekappor till

billiga priser.

Wickman & Stillström.

Speceri, Vin- & Diversehandel.

Göteborg,

23. Kyrkogatan 23.

Filialaffär:

8. Victoriagatan 8.

N:o 2.

15 Januari.

1886.

Första årgången.

“Gifves det en värnpligt för kvinnan?”

§å lyder rubriken på den artikel, hvar med *Esselde* (frib. S. Adlersparre) nedlägger sin trägna och mångåriga verksamhet som redaktis af *Tidskrift för Hemmet*.

Artikeln syntes först utdragsvis i Stockholms *Dagblad* (d. 5 dec. 1885), hvarur den upptogs (den 7 dec.) i *Göteborgs Handelstidning* för att omsider i sin helhet blifva synlig i 5:te häftet af *Tidskrift för Hemmet* (dec. 1885).

Den börjar med en inledning, hur kvinnan så småningom »utlöser sig från den blotta naturgrunden» och omdanas till en »sjelfansvarig personlighet»; att det är det 19:de århundradet, som skall bringa denna så småningom förberedda me-

tamorfos till afgörande, samt att denna kvinnans omgestaltning sätter henne i jembredd med mannen såväl i fråga om rättigheter som skyldigheter, hvarföre det heller icke vore för mycket begärdt, att hon, då mannen vågar sitt lif i kriget, äfven söker göra *sin* insats i detsamma. Af hvad beskaffenhet denna insats bör vara, visar *Esselde* i sitt förslag till organisation af en kvinlig värnpligt, hvilket är i korthet följande:

Ogifta kvinnor skola vid 25 års ålder påläggas värnskatt¹, som skall användas i och för fältsjukvården, inom hvilken kvinnan skall aktivt aftjena sin värnpligt på så sätt, att 125 frivilliga sjukvårdsrekryter årligen utbildas till sjuksköterskor, »redo att vid första kallelse inställa sig under läkares befäl för att deltaga i försvaret på fältsjukhusen, d. v. s. i försvaret af våra försvarare».

¹ Förmodligen beräknad att utgå efter hvars och ens inkomster?

Vidare skulle den kvinliga värnpligten räcka i 15 år såväl för den *passiva* (skattedragande) som för den *aktiva* kåren².

De *gifta* kvinnorna, som »redan på annat område i djupaste fred offrat sin person och äfventyrat sitt lif för nationens bestånd», mödrarne, som »burit framtidens folk under sina hjertan, kämpat med döden om dess lif och närt det vid ärbar modersbarm,» skulle ej tagas med i räkningen. De hade genom det ofvan anförda gjort värnpligt nog.

Så kommer »kärnpunkten» i förslaget. Sverige skulle genom den kvinliga värnpligten få sig en i *fredstider* väl dresse-rad och väl behöflig sjuksköterskekår.

Härefter följer en närmare »pröfning» af, i hvilket förhållande sjelfva idéen i förslaget kan stå till »kvinlighetens väsende». Pröfningens utgång styrkes genom en hel del citat af Florence Nightingale, af en svensk doktor, en österrikisk, en engelsk, en svensk och en fransk professor samt af gamle biskop Tomas från Engelbrektstiden m. fl. Och utgången af pröfningen blir den, att idéen står i ett mycket innerligt förhållande till kvinlighetens väsende.

Så långt Esselde, hvars förslag jag omöjligt kan gilla.

Hvad jag skall be att få affärda så kort som möjligt är den *förmenta* kärnpunkten, hvilken skymmer den *verkliga*: värn-skatten³. Jag vill påpeka ett faktum, hvilket Esselde icke heller förnekar, att man redan tagit initiativ till en förbättrad sjukvård, och jag antar, om saken komme under lifligare debatt än hvad hittills skett, skulle den vinna så mycken genklang, att de kvinnor, som af verklig håg och kallelse ville bli sjuksköterskor, ej behöfde sakna hvarken »fast ställning» eller »moraliskt stöd»,

² Enligt H.-T. torde de värnpligtiges antal kunna beräknas till i medeltal omkr. 10,000 för hvarje årsklass — något mer för de yngsta och något mindre för de äldre, således tillsammans omkr. 150,000 personer, hvilka skulle vara inregistrerade i rullor, i hvilka hvarje ny åldersklass infördes och hvarje utgående utfördes.

³ H.-T. anmärker också: »Då frivilligheten ju står öppen när som helst, lär det vara egentligen för *värnskattens* skull hela denna ofantliga apparat skulle sättas i gång.»

hvilket Esselde säkert med god erfarenhet påstår, att de för närvarande göra.

Min mening är: må den allmänna sjukvårdsfrågan dryftas för sig. En påstötning att upptaga den till behandling har emellertid Esselde onekligen gifvit oss genom sitt värnpligtsförslag.

Hennes vädjan till de svenske läkarnes rättvisa, att de likasom deras utländska »confraters» slutligen måtte erkänna vigten af bildade, kunniga sjuksköterskor och den stora andel dessa ofta ha i patientens förbättring, synes mig sökt och fullständigt obehöflig. Ty icke ha väl någonsin våra läkare vägrat att erkänna detta?

Och hvad våra kvinnor vidkommer, när de hinna derhän, att äfven de bli läkare, skola de säkerligen arbeta för en god och välorganiserad sjukvård, hvilken jag antar kommer att bestridas icke allenast af kvinnor utan äfven af män. Ty att ha likasom fränkät mannen all förmåga på detta område är en oförrätt, som jag hoppas kommande släkten skola godtgöra. I *koncentrerad* fysisk styrka, i förmågan att hastigt och lätt lyfta och bära, hvilket är ovärderligt vid en sjukbädd, är mannen otvifvelaktigt öfverlägsen. Hur pass *framtidens* kvinna häri kommer att skilja sig från honom, veta vi dock icke.

Och nu öfvergå vi till *värnskatten* — förslagets verkliga kärnpunkt — som skall uppbära och stödja elitkårens årliga 125 frivilliga sjukvårdsrekryter. Men då blir frågan: hvilka kvinnor skola egentligen erlägga den? Icke de gifta, d. v. s. nästan alls icke de förmögna och burgna, som vanligtvis ingå äktenskap före 25 års ålder. Huruvida de gifta, som äro *barnlösa* — det gifs rätt många sådana — skola anses skattskyldiga, nämner icke förslagsställerskan. Icke heller vet man, om de s. k. »fallna,» hvilka utgöra ett ännu större antal och som i likhet med de lagligen gifta vanligtvis också få barn, skola räknas med. — Och prostitutionens kvinnor?

Om nu uppräknade kategorier af kvinnor gå bort ur förslaget, återstå hufvudsakligen de (ogifta) arbetande, sig *hederligt* sjelfförsörjande kvinnorna, som

ännu icke — kom ihåg det — på långt när åtnjuta lika samhällsrättigheter som männen.

Esselde har som *stöd* åt sitt förslag sagt: »i samma mon som kvinnan tillerkännes mänskliga och medborgerliga rättigheter i likhet med mannen, i samma mon skall hon också bära sin andel af dithörande pligter.» Men dessa ord ge hennes förslag dödshugget — såvida man vill vara konsekvent och rättvis. De innebära: när kvinnan äfven får *sin* plats i kommunala styrelser och bland lagstiftarne i riksdagen och der sjelf kan framföra sin mening, då, men icke förr, kan man med skäl komma och göra henne förslag till ökade skattebördor.

Men då är också troligt, att hennes inlägg i försvarsfrågan blir af sådan beskaffenhet, att det omöjliggör realiserandet af ett förslag som Esseldes.

Skulle emellertid dessförinnan «yrkesmännen» — hvilket är troligt — enligt Esseldes önskan taga hennes förslag under debatt och verkligen genomdrifva en värnpligtlag för kvinnor⁴, vore önskligt, att detta icke skedde utan liflig opinionsyttring från kvinnornas sida, hvilken jag naturligtvis önskar ginge till opposition⁵.

På ett annat ställe yttrar Esselde, att kvinnan bör, så vidt i hennes förmåga står, söka »förekomma» kriget med att »inom hem och skola, umgänge och samhällslif med ord och föredöme hålla fosterlandskärleken vid makt och styrka den offervillighet för nationens sjelfförsvar i *inre* som *yttre* mening, hvarigenom fiendens anfallslusta afväpnas.» Jag får erkänna, att jag verkligen icke förstår meningen i det citerade. Det är mig för sväfvande. Men hufvudsaken står kvar: kvinnan bör söka *förekomma* kriget. Önskligt hade varit, att Esselde uppehållit sig litet längre vid detta och angifvit något bestämdt och verksamt medel härtill. Ett dylikt, som jag på

⁴ Jag erinrar mig här ett anförande af *Esselde*: »Vårt land är fattigt, skall så bli» — »fattigt på folk och pengar» . . . Det har hon rätt i. Och då redan årligen öfver 28,000,000 kr. utgå till landets försvar, borde yrkesmännen betänka sig, innan de förorda en ny skatt i samma riktning.

⁵ De damer, som önskade bidraga till Karlsborgs befästning, komma nog att ena sig med Esselde.

det varmaste vill rekommendera, är, att kvinnorna liffigare intressera sig för det pågående stora, sig alltmer utvidgande fredsarbetet, och att de skaffa sig så pass mod och sjelfständighet, som behöfs för att trotsa motståndares åtlöje och deras skrån, att fredstanken icke är annat än en »utopie».

Må man icke säga, att fredsarbetet är något, som ligger utom kvinnans område, då man icke anser *det* ligga *utom*, att hon offerar sina pengar och sin person för kriget, hvilket hon enligt Esseldes förslag, om också *indirekt*, komme att göra.

Vill kvinnan icke förstå, att hon bör vara en *ny* kraft, så är hennes vaknande intresse för det allmänna till ingen nytta. Och hvad fredssaken beträffar, vore väl hon, om någon, den, som borde gifva godt föredöme genom att ingå i fredsöreningar, hålla föredrag i frågan, skrifva öfver den, m. m.

* * *

Man sträfvar och söker, misstar och förrirrar sig, men ett är säkert: det gifves en stark underström i vår tid, som arbetar på att göra kristendomen till en *verklighet*. Den redan omnämnda fredsfrågans uppkomst är ett af bevisen derpå. Dagens socialism, *delvis* uppenbarande den äkta socialismen, ett annat.

Den äkta socialismen är kristendomen i sitt ursprung. Den är personlighetens fullkomliga, öfver alla partier höjda, frigörelse, hvilket icke hindrar den gemensamma verksamheten inom partier utan endast förbjuder, att man *kritiklöst* böjer sig under desamma.

Och slutligen: är det en sanning och icke en lögn, att kvinnan, som Esselde säger, från en naturkraft höjer sig till en intellektuel kraft, så vise hon detta genom att efter förmåga motarbeta vare sig direkta eller indirekta åtgärder, som förlänga möjligheterna till krig. Och vise hon dermed, att hon fattar och åtlyder den Högstes bud: »Frid på jorden och människorna en god vilja!»

Mark.

Bemærkninger om smaa Børns Opdragelse.

»**A**lt er godt, som det kommer fra Skaberens Hænder; alt vanslægtes under Menneskets Hænder!»

Med disse Ord indledes som bekjendt Rousseaus berømte Værk »Emile». De indeholde megen Sandhed og nogen Overdrivelse. De indeholde bl. a. den Sandhed, at Naturen — her den menneskelige Natur — i og for sig ikke blot har Krav paa at respekteres, men at det alene er gennem en fri Udfoldelse af de naturlige Anlæg og Kræfter at Mennesket efterhaanden udvikles til et fornuftigt og sædeligt og dygtigt Væsen. Men de indeholde — desværre — tillige den Sandhed at den menneskelige Natur alt for ofte hindres i sin frie Udfoldelse og kun bliver en Karikatur af hvad den kunde og burde blive. Vor moderne Opdragelse er ikke uden Skyld heri. Vi afrette for meget, stille for mange unaturlige Fordringer. Det er endnu langt fra blevet en almindelig Erkjendelse, at Fordringerne til enhver Tid bør afpasses efter Elevens Natur og ikke omvendt denne efter hine.

Men gjælder det ved al Opdragelse, at Naturen bør være ledende Norm, gjælder det selvfølgelig ikke mindst i Barnets tidligste Alder. Det lille Barn bør have Lov at følge sin Natur; det har Ret dertil, og vi begaa Uret imod det ved at forhindre det deri. Det skal ikke afrettes, som man afretter en Hund; men det skal heller ikke forkjæles, — man skal ikke staa paa Tæerne for det ved enhver Lejlighed. Det er desværre alt for almindeligt, at Opdragelsen i Hjemmet veksler mellem den haardeste Despoti og den kjælneste Blödaghed. Begge Dele ere lige skadelige, lige fordærvelige for Barnet og lige meget imod dets Natur. Det gjælder at finde den gyldne Middelvej; og det er langt fra saa vanskeligt, som nogle tro.

Allerede det spæde Barn føler Trang til at sprælle. Den Energi, det er i Besiddelse af, fordrer Udløsning; og da den ikke kan udløses paa anden Maade, maa

det ske ved allehaande mærkværdige Bevægelser med Arme og Been. Men i Stedet for at give Barnet Frihed til at følge sin Trang, sammensnører man som oftest paa det ubarmhæjertigste den spæde Skabning. Hvor ufornuftigt, hvor skadeligt for Sundheden og Lemmernes frie Væxt! Mangen legemlig Svaghed og mangen uskjön Form hidrører fra denne umenneskelige Behandling. Giv Barnet Frihed til at sprælle og kravle, rende og bevæge sig, som det finder for godt, og det vil, naar ellers de øvrige nødvendige Betingelser ere til Stede, voxe op som et smukt og kraftigt Barn.

Det er endvidere en temmelig indgroet Antagelse, at man skal »lære» smaa Børn at gaa. Og saa understøtter man dem og halvt bærer, halvt slæber dem hen ad Gulvet. Det er saa interessant, synes man, at se den lille bevæge sig paa denne menneskelige Maade. Man tænker ikke paa, at den bløde Benbygning endnu ikke er i Stand til at bære Kroppen, og at Barnet vid den for tidlige Anspændelse let faar en legemlig Svaghed, som det sent, maaske aldrig forvinder. Lad ogsaa i denne Henseende Barnet raade sig selv, lad det lære sig selv at gaa, der er intet det hellere vil. Lad det sprælle og kravle, indtil det rejser sig og omsider gaar. Det er saaledes en gang Naturens Orden; og det hævner sig at sætte sig op imod denne Orden. Og man behøver aldeles ikke at frygte for, at Barnet ikke skal faa lært at gaa. Det vil lære det hverken for tidligt eller for sent, men netop paa det Tidspunkt, da det har Kraft nok dertil.

Men er det nødvendigt for Barnets sunde legemlige Udvikling, at det faar Lov at følge sin Natur, saa er det endmere nødvendigt for en sund Udvikling af dets sjælelige Liv. Det lille Barn er i Besiddelse af en udpræget Virksomhedstrang. Ligesom det føler Trang til at sprælle og kravle, saaledes føler det, allerede før det er et Aar gammelt, en aldrig ophørende Trang till Beskæftigelse. Denne Trang bør man efterkomme; den er et Vink fra Naturens Haand. Man bør stedse sørge for, at skaffe Barnet passende Beskæftigelse, og saa for Resten saa vidt muligt overlade det til sig selv. Det vil da tidlig lære at kjende Tingene

og danne sig paalidelige og varige Forestillinger om dem; og den Erkjendelse, det saaledes paa egen Haand ad praktisk Vej erhverver sig, vil være hundrede Gange mere værd end alle vore Forklaringer. Hertil kommer — og det er det afgjørende — at det er den eneste Maade, paa hvilken det er muligt for Barnet at erkjende eller opfatte noget. Det lille Barn er endnu ikke i Stand til at abstrahere, ikke i Stand til at skjelne mellem selve *Tingene* og deres *Symboler* og opfatte og operere med disse sidste alene. Det er fuldkommen ude af Stand til at forbinde nogen Forestilling med Ordet »Stol«, dersom det ikke allerede gennem egen Erfaring har lært en Stol at kjende. Og saaledes i alle Tilfælde. Først naar Barnet ved egen Sansning har opfattet og dannet sig Forestillinger om *Tingene*, vil det ogsaa efterhaanden begynde at fatte *Symbolerne* og lære at anvende disse i Stedet for *Tingene* selv. Det er dette, der er udtrykt i den pædagogiske Sætning: »fra det konkrete til det abstrakte«, d. e.: fra Ting til Ord; fra Forhold og Kjendsgjæringer till *Symboler*. Og da det ikke blot er den for Barnet eneste mulige Fremgangsmaade, men tillige den, der tilfredsstiller dets egen Trang, og da det tilmed er den, der i og for sig giver den sikreste Erkjendelse og oven i Kjøbet fordrer mindst Anstrængelse fra Forældrenes Side, i det Arbejdet for største Delen maa udføres af Barnet selv, saa bør man ikke betænke sig paa at følge den. Man vil desuden derved danne en jævn og naturlig Overgang fra Undervisningen i Hjemmet til den første Undervisning i Skolen, der jo som bekjendt mer og mer baseres paa det samme Princip: *Anskuelighedsprincippet*.

Men ikke mindre i moralsk end i intellektuel Henseende er den her nævnte Fremgangsmaade at anbefale. I det Barnet overlades til sig selv og *Tingene*, vil det ikke blot lære at kjende disse, men det vil tillige lære at kjende Grænserne mellem sig selv og *Tingene* og at afpasse sine Onsker og Fordringer derefter. Den ubøjelige Virkelighed er en gavnlig Lærer. Den er al Tid ens, og den vredes aldrig, truer aldrig, skjælder aldrig og giver derfor aldrig Anledning til, at der kan opstaa Vrede eller Bitterhed i

Barnets Sind. Den er stræng, men tavs. Dersom Barnet forser sig imod den, følger Straffen øjeblikkelig og uden Skaansel. Dersom det støder Hovedet mod Bordet, falder ned af Stolen, eller rører ved den varme Kakkellovn, føler det Smerte. Og dersom det gjør det igjen, bliver Resultatet det samme; og det vil snart lære at tage sig i Agt. Det vil lære, at *Tingene* aldeles ikke retter sig efter det; men at det, hvis det vil undgaa Smerten, pænt maa rette sig efter dem; og denne Lære er meget mere værd end alle vore Formaninger og Trusler og Revselsler til sammen. Det er nemlig umuligt for os at gennemføre en saadan Ensartethed og Konsekvens, en saadan Ro, en saadan lidenskabsløs Strængthed i vor Optræden over for Børnen. Vore Befalinger [og Revselsler] vexle med vore vexlende Stemninger. Hvor ofte forbydes ikke om Eftermiddagen, hvad der tillades om Formiddagen og omvendt. Det er desværre alt for sandt, hvad *Herbert Spencer* anfører, at dersom man indrettede en Læseplan efter det sædvanlige Slags Fædres vexlende Sindestemninger, vilde denne Læseplan tage sig omtrent saaledes ud: »I første Time: en ophøjet Moral; — i anden Time: en praktisk Moral, som stemmer med ens egen Fordel! — I tredje Time: Ser Du ikke at Din Fader gjør saa — og saaledes? — I fjerde Time: Du er lille og skal ikke blande Dig i voxnes Sager! — I femte Time: Hovedsagen er, at det gaar Dig vel i Verden, og at Du bliver til noget. — I sjette Time: Ikke det timelige, men det evige bestemmer et Menneskes Værd! — I syvende Time: Lid derfor hellere Uret og vis Kjærlighed! — I ottende Time: Men forsvar Dig tappert, naar nogen angriber Dig! — I niende Time: Gjør dog ikke saa megen Støj, kjære Barn! — I tiende Time: En Dreng maa ikke sidde saa rolig! — I elvte Time: Du skal adlyde Dine Forældre mere! — I tolvte Time: Og opdrage Dig selv!« — Men hvilken »Moral« skal vel Barnet kunne uddrage af et saadant Modsigelsernes Kaos? Det vil med Grund spørge sig selv: hvad er Sandhet, hvad er det rigtige, hvad skal jeg følge? Der vil opstaa Modstrid og Forvirring i dets Sind og det vil ikke kjende Forskjel paa højre og venster.

Og hvad der er det værste: hvilken Tillid vil det faa til Forældrene? En Avtoritet, der mange Gange om Dagen modsiges sig selv, er ikke skikket til at vække Agtelse og Tillid hos sine undergivne. Og dersom saa oven i Kjøbet de modstridende Befalinger undertiden eftergives, undertiden kræver efterkommende ved Hjælp af Straf, saa har man et Billede af den mest forrykte Opdragelse, som kan tænkes.

Anderledes med den uorganiske Natur: Ingen Modsigelse, men heller ingen Eftergivenhed. For den samme Forseelse bestandig den samme Straf. Her hjælper ingen Undskyldninger, ingen Appel; men her er til Gjængjæld heller intet, der leder Barnets Begreber vild. Og i det Barnet meget snart bliver fortrolig med denne strænge, men ensformige og rolige Optræden, vil det ogsaa meget snart forstaa, at uddrage den for dets Udvikling nyttige og nødvendige Lære deraf.

Selvfølgelig er det ingenlunde Meningen, at Barnet skal afskæres fra alt Samkvem med Forældrene og udelukkende omgaaes den uorganiske Natur, hvilket jo desuden vilde være en Umuelighed. Tværtimod, Forældrene bør stedse have et vaagent Øje med deres Børn. Men deres Aarvaagenhed og Omtanke bør fornemmelig gaa ud paa til enhver Tid at bringe de for Barnet passende Omgivelser till Veje og saa lade det operere med disse Omgivelser, som det selv har Lyst. Og netop derudaf vil Spiren til det rette Kjærligheds- og Tillidsforhold mellem Forældre og Børn udvikle sig; netop derved vil Forældrene faa Lejlighed til at virke vejledende og opdragende paa deres Børn.

Sagen er nemlig den, at det lille Barn ikke vil undgaa nu og da at forgribe sig paa Virkeligheden og altsaa heller ikke den Straf, som i Form af Tingenes naturnødvendige Reaktionen følger derpaa. Det vil da mangan gang hende, at den lille med Taarer i Øinene vil henvende sig til Forældrene og beklage sig over sit Uheld og sin Smerte. Og saa er netop Tidspunktet kommet for Forældrene til at træde vejledende til. Saa er der Anledning til at belære Barnet om, at det har baaret sig forkert ad, og det for at undgaa Uheldet og Smerten maa

bære sig saa- og saaledes ad; og saa er der endelig Anledning til at tilføje: lad mig saa se, Du passer bedre paa! Og nar saa Barnet adlyder — hvortil Smerten vil være det en kraftig Spore — og for Fremtiden undgaar at forse sig netop paa samme Maade, saa følger deraf: Tiltro och Kjærlighed til Forældrene i det det ser, at disse haave dets sande Vel for Øje.

Hvorom al ting er: Det gjælder ved al Opdragelse at følge Naturen, at give Agt paa Barnets Natur og indrette sin Fremgangsmaade derefter. Det er ikke ved at tilsidesætte eller undertrykke Naturen, at man opdrager dygtige intelligente og sædelige Mennesker. At kue Naturen er at kue Barnet selv. Den dygtige og indsigtfulde Opdrager følger Naturen; men han gjør det saaledes, at han just ved att følge den bøjer og leder den, som han vil.

N. J. Norlund.

Försummade syskon.

Ett ord till upplysta kvinnor
af

Eva Wigström.

Vid ett folks andliga utveckling och framåtskridande är det nödvändigt att se till, om *alla* klasser, alla samhällslager äro med i rörelsen och få del af den upplysning, som är hela verkets drifkraft. Det är förbiseendet af denna enkla sanning, som gör, att den på vissa punkter stigande upplysningen hand i hand med ett raskt framåtskridande skapar svarta slagskuggor öfver en del af det föreliggande arbetsfältet samt vidgar, i stället för att fylla, klyftorna emellan samhällslagren.

Här skall nu blott pekås på en enda punkt, den mörkaste i hela vårt samfundslif, ty den är roten till mer än en af de kräftskador, som tära samhällskroppen: *Våra hittills försummade tjänarinnor.*

Hvarje tänkande kvinna hör och ser med sorg det ständigt växande missnöjet,

det hemliga eller uppenbara kriget emellan husbönder och tjänare; ser hur dessa senare, oaktadt ökade löner, nedsjunka i fattigdom och skulder och, oaktadt alla föreningar, blott lära sig ett af tidens slagord: *Frihet*.

Vi veta alla, *hur* den okunniga tjänstflickan uppfattar detta ord och *hur* hon sträfvar att förverkliga denna sin skefva uppfattning, en sträfvan, som bringar vantrefnad in i familjelivet, på samma gång som olycka öfver henne sjelf.

Man har här och der i våra större städer, medelst upprättande af praktiska hushållsskolor för tjänarinnor, sökt i någon mån råda bot på ett öfverklagadt ondt: *tjänstflickornas okunnighet i husliga göromål*; detta är all ära värdt, men någon kraftigare häfstång kunna dylika skolor dock aldrig blifva.

Dertill äro de först och främst allt för ensidigt materiela, så som ju fackskolor vanligtvis äro, och gifves i dem en smula upplysning, så intar den dels en så underordnad rang under matbestyren, dels gifves den på tider, då kroppen är uttröttad af dagens arbete, och hvad som gör sådana kunskapssmulor rent onjutbara, är den bismak af gammal trälomsande, som ej sällan vidlåder dem.

Vilja vi hafva ett verkligt, ett samhällslyftande gagn af de spridda sträfvan, som här och der röjas till förmån för tjänarinnorna, så måste vi förena oss deri, att vi betrakta dem som våra försummade *likar* och söka gifva dem en allmän, menskelig upplysning, lika nödvändig för den kvinna, som bär en hög titel som för tjänarinnan, när vi förstå att i båda se länkar i en och samma kedja. Här gifves icke *en* verklig upplysning för husmodern och en *annan* för tjänarinnan, båda måste de ösa ur samma, rena källa, om de skola utvecklas till sanna menniskor. Lika stort *kunskapsmått* kan ej gifvas åt alla, emedan alla ej äro lika begäfvade, men skola samhällssärens helas, den djupa klyftan emellan arbetstagare och arbetsgifvare på fredlig väg utjemnas, så måste här beredas möjligheter för hvarje själ att få tillgång till en *lifsupplysning*, som sätter den i stånd att tillgodose hjertats kraf på hopp och lifslust liksom tankens på det ljus han förmår fatta.

Vi förblanda så ofta *kunskap* med *lifsupplysning*, att så snart samhällets sjuka samvete ropar på andlig näring åt sina vanvårdade och försummade barn, griper man till läroböcker, tager därur några torra smulor, strör dem ut i alla fyra väderstrecken, ut på vägen, på hälleberget, bland törnet, och beklagar sedan, att utsädet ej har burit annan frukt än draktänder.

Våra *bästa* folkhögskolor hafva börjat inse det skadliga af ett dylikt kunskapsväsen och sträfva nu att gifva sina elever bröd i stället för stenar, så att i dessa skolor borde *alla klasser* söka en sund *lifsupplysning*. Men klass-skilnaden hänger till den grad i oss alla, att dessa skolor ännu blott betraktas såsom varande gagneliga för vår *allmoge*, liksom om *den* skulle ha en upplysning af egen art och färg.

Äfven om den inre politiska ställningen i Danmark, som onekligen har sin rot i dervarande folkupplysning, kan ingifva oro och farhågor för den närmaste tiden, så kan man med full rätt peka på det bästa i denna folkupplysning som ett önskningsmål för oss svenskar. Och det bästa i denna upplysning är den förädlande magt, som upplyftat en så stor del af den tjänande klassen till fria, klart tänkande och upplysta menniskor, hvilket hufvudsakligen skett genom Danmarks *bästa* folkhögskolor.

Men dessa ungdomsskolor äro icke undervisningsverk för endast *en* samhällsklass, fast de företrädesvis besökas af landtbefolkningen, man träffar der folk af alla klasser, äldre som yngre, personer, som kräfva ljus, styrka, uppmuntran och vägledning, hvar på sitt sätt. Man föreläser nemligen der ej, för en efter *lifsupplysning* sökande elevskara, om luft, vatten, syror, myror, kommunalförfattning och bakterier, ehuru *alla* kunskapsgrenar kunna tjena som *medel* till att kasta ljus öfver menniskolivet och världen i vårt eget hjerta.

Till dessa skolor lemnar staten årligt understöd, så att de förmå sätta den månatliga afgiften till 30 kronor, *mat och logis inberäknadt*. Men så är det ej heller föreståndarens hufvuduppgift att bli *rika* på sin gerning. Den upplysning, som derifrån utgår till folket, värmande, lyf-

tande och stärkande, skulle dock svårli- gen komma den tjänande klassen till del, om der ej af allmänna medel lemnades understöd åt hvarje obemedlad person, som önskar bevista en folkhögskola, och det är därför möjligt för den fattigaste tjenstflicka att förskaffa sig en upplysning, som jemnar den farliga klyftan emellan henne och husbondefolket. En dylik upplysning förbättrar äfven hennes yttre vilkor, ty »högskoleflickor» äro eftersökta i hvarje hem, der sann upplysning angifver tonen.

Med någon kännedom om tjänarnes och husbondefolkets inbördes ställning i de vida kretsar, der folkhögskoletankarne slagit rot och visa sig i ett för allt godt, sant och skönt, vaket familjelif, der tjänarinnan är en sjäfskrifven deltagarinna af all den upplysning, som är underströmmen i det sträfsamma hvardagslifvet, förstår man lätt orsaken, hvarför våra till Danmark utflyttande tjänarinnor der få platser, som oftare draga dem nedåt än höja dem. De lämpa sig bäst för de hem, hvarest man i tjenstpigan ser en lägre art menniska och med harm tillbakavisar hvarje tanke på andlig jemlikhet emellan en kvinna, som skurar golf och en, som delar sin arbetsdag emellan pianot och silkebroderiet.

I dylika hem stämplas folkupplysningen som roten och upphofvet till allt ondt, ty der tror man, att ett samhälle bör, för att vara lyckligt, bestå af en klass enväldigt befallande och en klass vilje- och tankelösa trälar.

Det lider ej tvifvel, att här i Sverige icke göras många försök af enskilda familjer att behandla tjenstpigan som familjemedlem, men det hör helt visst till sällsyntheterna, att dessa försök numera krönas med sådan framgång, att de mana till efterföljd. Ty den unga tjenstflickans ringa andliga utveckling, hennes insupna fördomar, hennes falska frihetssträfvanden göra henne i allra flesta fall »omöjlig» utom i köket.

»Skulle vi kanske ha våra pigor inne i rummen hos oss!» utbrister mången fru med fasa. Medgifvas måste det viligt, att en sådan tanke är, med våra förhållanden, föga tilltalande, ty der sjelfva grundtanken för all mensklig bildning fattas, der kan man aldrig vänta sund

takt; detta gäller för både arbetsgifvare och arbetstagare. Men lägges denna grund i och med inpräglandet af den sanningen, att *frivillig lydnad för pligtens bud är den högsta grad af mensklig frihet*, och att det är på denna frivilliga lydnad, som ett sundt samhällsskick bygges, så skall familjens exempel hos tjänarinnan skapa samma fina takt och pligtrogenhet, som husbondefolket sjelf utöfvar.

Den som sett, hvilken välsignelse, hvilken ömsesidig glädje och trefnad, som uppfylla de hus, der tjänarinnorna på ett förnuftigt sätt äro »salongsmessiga», d. v. s. äro så andligt utvecklade, att de med gagn och nytta kunna åhöra och deltaga i ett samtal, som anstår upplysta menniskor, på samma gång som de äro skickliga i de sysslor de åtagit sig, den tröttnar aldrig att tillropa sina framåtsträfvande landsmaninnor: För all del glömmen ej att få tjänarne med in i det andliga arbetet!

Jag känner en dansk fru, som räddat mången Kjöbenhavspiga från sedligt förfall, genom att hvarje söndagsafton öppna sin salong för så många pigor, som med deras matmödrars skriftliga tillåtelse ville bevista hennes »soirées». Hon är en i anda och sanning kristen kvinna, och därför föll det henne ej in att strö ut gudsordet på *obruten mark*. Hon började med att tala till dem om allmänt menskliga ting, läste för dem en saga eller två och gaf dem nyckeln till detta bilderspråk, som så förunderligt klappar på människohjertats dörr, och förmådde dem så att fråga och att uttala sina tankar.

Här, tyckes mig, ligger en väg, som med fördel borde kunna beträdas af många, tills vi hunnit så långt, att en *sund lifsupplysning* kan mera allmänt nedtränga till våra fattigare klasser.

Min ven Waldemars skriftemål.

Af

Alvide Prydz.

Min ven og broder!
Du spørger mig — en smule irriteret endogså — om hvorfor jeg ikke

kom igår til din forårsfest. Vel, jeg vil svare dig, men skulde du finde mig vildføftig, da husk det er dig, der har villet det.

Jeg kan som antydet ikke svare dig i to, tre ord; er ikke af dem, der har undskyldninger på lager — og hvad jeg ellers måtte have der, hindre de mig ikke.

Du spørger så bekymret til min forretning. Tak, den blomstrer, trives, bedrer end jeg selv.

Så vil jeg da skrifte for dig, ærlig som for en hellig fader!

Først dog min tak for indbydelsen til dit glade forårslag — og min glæde over dig, som allerede, i mange år siger du jo, med friskt mod har hilset våren velkommen hvert forårsjevndøgn! Tak dernæst, fordi du endnu regner mig blandt ungdommen; thi på denne dag ser du jo bare ungdom hos dig, siger du. Men ungdommen, — tror du den vilde kjendes ved mig, en halvgammel grosserer, der har tabt fatningen? — for det har jeg virkelig.

Du spørger mig så irriteret, hvor jeg var henne, siden jeg ikke kom! Og det vil du jeg skal fortælle dig! Lykkelige samtidige, der kan behandle deslige spørgsmål med sådan lethed!

Ikke undrer det mig, at man »endelig kan blive træt» af mig, som du siger, thi det er jo ikke første gang du har sendt forgjæves bud, men derimod, at du tror du dermed siger mig noget nyt, mig som forlængst er træt af mig selv, men mest fordi jeg som oftest ikke ved, hvor jeg er, alermest fordi jeg snart ikke ved andet om mig selv, end at jeg ikke er der, hvor jeg er.

Og så beder du mig — tænk dig om — sammen med dig selv og din ungdom, som rimeligvis ved ikke alene hvor de selv, men hvor alverdens ting er, og som tilsist holder forårsfest hvert eneste år!

For mig var der også engang forår, men det er længe siden.

For eder er solen højt oppe og håbet — for mig ligger den derude i havbrynet sluknende, luften er tung, og håbet kjen-der jeg ikke.

Tænk dig om; hvor jeg vilde tage mig underlig ud blandt eder!

Nu har du læst så vidt, og nu spørger du ganske højt og ærgerlig: Hvad er det, der fejler ham?

Jeg er her med svaret.

Man siger jeg er sygelig; jeg har også selv fundet det, og når jeg, hvad der jo kan hænde, betragter i spejlet disse dele, der almindelig er gjenstand for så megen forkjærlighed, kan jeg ikke tvivle.

Jeg har af den grund også besøgt en af eders professores derinde. Han forklarede mig, at jeg var tungsindig, at det tildels kom sig fra maven og foreskrev en the. Desuden gav han mig flere råd, blandt andet hvad jeg nærmest vil kalde et husråd: at jeg skulde gifte mig. Professorens råd har jeg tildels fulgt, men det hjalp ikke det med theen, og husrådet, det tror jeg ikke på. Og skal jeg først skrifte, lad mig da betro dig, at jeg er ikke enig med professoren; jeg tror ikke, der skriver sig noget fra maven. Heller ikke er jeg enig med mine venner, der taler om min heldige stilling, om den fart min forretning har taget og også påstår det er bare en hustru der mangler.

Jeg svarer dem ikke, men jeg tænker på de bølger i stille vejr — — — man ser intet her lige ved, men der er dog en årsag, langt ude. Og når jeg ser mig selv, bleg, medtaget, — — da er jeg ikke enig med professoren og vennerne, da tænker jeg på stranden her udenfor, på de dybe mærker i stenen af den evige uro, — på min egen urolige sjel og mit stakkels legeme og undrer mig ikke, om også der er afsat bølgeslagsmærker.

Hvad skulde jeg så i din ungdomsfest, højtagtede ven? Udsætte mig for at denne ungdom, så rig i øjeblikket skulde sige til mig: Gå afvejen, så solen kan skinne på os!

Og jeg, der i ingen anden henseende tør sammenligne mig med hin store helt end den at blive opfattet som en skygge, turde ikke beklage mig; jeg tror de vilde have ret.

Undertiden tror jeg mere: at det er floden, der går over mig — om den er som syndfloden, der intet sparer, eller en almindelig bølge, ved jeg ikke; — jeg ved nu aldrig hvor jeg er, kun at jeg ikke har bragt mit på det tørre, ikke har det som ungdommen, der altid er ovenpå; der endogså ved, når det er forårsjevndøgn.

Her bor en matros ovenpå; han går på styrmandsskolen, men den tid han kan afse, synger han ufotrødent:

»Ack, i Arkadien äfven jag har varit!»

Og jeg synger med, uhørligt for noget øre, i mit hjertes dyb; thi også jeg har været der!

Hvad skulde jeg så i din fest? Men lad mig alligevel tilstå, at jeg tænkte at rejse ind med siste træ; jeg vilde se dig midt i glæden og takke dig for alle dine vennebud.

Og kontortiden gik over, middagen også; jeg lå som sædvanlig i min hvilestol foran kaminilden og nød min kaffe med cigarer. Det var alting aldeles som det plejede — også det, at på denne tid kommer gjerne de mest forfløjne og langvejsfra hentede tanker tilhuse. En smule dødsigt glider det gennem sindet, at det er forårsjevndögn, fest hos dig og solformørkelse i det stille hav; — så vækker en lyd mig udefra, andre tanker kommer: Solen står højt på himmelen, det er dagens byrde og hede og sindet arbejder med; tvivlene kommer og de uløste spørgsmål, striden, klagerne fra det store mylder af menneskesamfund, og der bliver ingen hvilestund. Det hænder at jeg glemmer kaffe og cigarer. Således gik det også igår.

Tilslidst greb jeg mig flere gange i en tilbagevenden til et og det samme. Det var hvad vor fælles ven O. S. sagde til mig på kontoret idag: »Du bör gifte dig, Waldemar, thi for det ene har du en sjelden sans for huslig hygge, og for det andet er du, om jeg så må sige, moden for kjærlighed!»

»Hvad vil egentlig det sige?»

»At jeg antager du har tænkt mere alvorlig over den ting end de fleste mænd, så at du indser det ikke betyder at elske sig selv. »Og således«, vedblev han ivrig, »at du opfatter kjærligheden ikke som en jordisk plante man beskærer og flytter efter behag, men som en sol, Gud tæn-der, og som bringer en ny dag!»

»Du er forelsket!» inventde jeg, »men du bör være lidt forsigtig i dine udtalelser; det kan blive så lejt siden!»

Han for op; du ved hvor hidsig han er, men jeg stansede ham og vedblev: »Jeg må tilstå, jeg har mere tilovers for

den første opfatning; lad det da være en himmelsk spire, om du så behager, som på en eller anden vidunderlig måde daler ned til os. Sæt, at vi med kjærlighedens klarsyn ser modertræet, thi man ser jo så meget, især i begyndelsen — — men nu skal det himmelske syn gribes, oversættes på jordisk — og så er det forbi!»

Han stod der taus og så på mig i forbauselse. Mon det gik op for ham, at vi havde ikke været synderlig sammen de siste fem år, og at der kan gå meget for sig.

Men jeg var kommen i ånde. »Hvad kan det komme sig af«, spurgte jeg ham, »at hvad der i vor ungdom lokker som en himmelsk, sjelestyrkende manna bliver, når vi griber det, til noget man kunde sammenligne med et stadig mislykket husbag? Man lever hverken godt eller længe deraf. Hvor blev der af hovedsagen, det sjelestyrkende? Det er forflygtigt under vor hånd!»

Vor kjære O. S. har altid været hidsig. Med et kort: »Farvel, du fornærmer mig!» var han borte.

Og han gjorde ret i at tage det til sig; thi det er netop vi mænd, der ødelægger, og jeg er ulukkeligvis den eneste, der ser det; jeg, der intet har at værne om, ingenting at ødelægge.

Det var denne samtale, der forfulgte mig, disse spørgsmål, der kom op igjen.

Hvorfor? Ja, hvorfor tærer man i sådan ro dette stadig mislykkede husbag, hvoraf man hverken lever godt eller længe? Hvorfor lever man på halv sold, hvis den hele daglön står til at vinde?

Der kom listende flere slige spørgsmål, og tanker — om kjærlighed. Hvad vilde de mig, den ensomme, den skuffede og vantro?

Men når jeg sidder således og lytter til mit indre, da er jeg meget splidagtig med mig selv; og når jeg står op fra min amerikanske hvilestol, er det mig undertiden, som kom jeg fra slagets hede.

Så fik jeg da heller ikke denne gang nogen fred. Hvor var jeg, siden jeg aldrig kunde se det selv? Stod jeg ikke som jeg selv mente, der hvor man står, når man istedetfor begeistring anvender skuldertræk, og når det er ens stolthed at man har gjort det ordentlig ryddigt på

tomten? Hvorledes kunde da en af mine stemmer — for jeg skal sige dig, når jeg sidder sådan mol alene, holder jeg stemmer — hvorledes kunde den være nensynsløs nok til at påstå, at jeg alligevel sad inde med stumper og stykker af brandlidt herlighed, at jeg aldrig havde fåt bugt med min ungdoms grønne forvisning om, at når alt kom til alt, så var der kun et eneste et, der tilsist var livets store princip, at alt det virkelig store bare er enkelte virkninger af denne ene årsag . . . og kom man end siden aldrig så dybt ind i visdomskapitlerne, man vilde dog føle det inderst inde, at den gang dette ene forgyltde lidt af ens liv, det var den ypperste stund — så meget værd som den gang, var man aldrig før, aldrig siden.

Og så var med det samme vejen åbnet for minder, jeg ellers stænger ude om dagen, for lidelser som de engang kom over et forbåbningsfuldt sind, og et billede gled frem, klart, overvældende, som var det nu først jeg så det med smertelig skjærpetsans, med en smule sandsynlighedsberegning udregnede sandheden.

Forgjæves vilde jeg prøve på at fange stemningen i dette billede eller tegne dig den magt, det kommer listende med, fordi

Så glemte jeg da dit forårsjævndøgn, din glade fest over hint forår for de to, hin kval for den tredie. Og det hjelper lidet, at min prægtige husholderske kommer och spørger mig, om jeg ved hvad klokken er slagen. Jeg ænser hende ikke; jeg ved bare:

At det netop var, hvad det skulde være; og det hænder ikke så ofte. Det var de to i båden, bare de to — og båden drev og vuggede og drev.

Luften var disig, varm, stille efter en solfyldt dag. En sagte strøm tog båden; årene var lagt op. Vandet slog mod siderne, suste om det villieløse ror; der var noget kjølig lokkende, noget som af en stærk, indestængt glæde i lyden. Noget der passede sammen med og gled over i den dybe aftenrøde.

Det var de to i båden; de havde ikke noget at sige og så kun flygtig på hinanden, men under det dæmpende luftslør glødede himmelens farver som til fest, fangede vandet den lysende leg och vug-

gede den sammen i ild; det brændte opgjennem bølgerne om båden. Langs bredderne lå skogen og engenes blomstermylder bedøvet af sin duft.

De smilede til hinanden. Det steg for deres sind, klædt i himmelens purpurd, uudsigeligere end barnets drømme, større end længselen vidste om.

Det gjorde hjerterne sansesløst lykkelige, læberne stumme.

Det var kjærligheden, i det den kom.

Endnu var den der ikke; endnu steg den i horisonten, mödende solen der gik. Og de mægtige farver og den lykkelige angst smeltede sammen, gled over i hinanden som himmelen og jorden omkring.

Hun sad der i båden med bøjet hoved som en overvunden. Solgangsvinden lagte i de lyse hår, men det syntes hende som var det nogen med bløde vingeslag, der rørte luften. Hun stirrer ud i den glødende aften, och hun ser bare — at den kommer, kjærligheden.

Endnu havde ingen hånd grebet om den, dens fod ikke på jorden, ingen ånde den nær! Derfor strålede også den unge mands øjne, der han sad. Han så den komme, glidende gennem aftenens brændende guld, hellig som en indvielse, myndig som et ord fra evigheden.

Sådan havde aldrig noget været; blev aldrig siden.

For lykkelige var de, disse to. Sagte lød bølgeslaget; klart lå livet i den lyse stilhed.

»Der sprat en fisk!» sagde han dæmpet. Han vidste ikke noget andet at sige, men det var nok; man behøver ikke andet, end hvad der ikke siger noget, når man er så lykkelig.

Hun havde løftet sit hoved og vendt sig lidt mod ham.

»Ja!» havde hun svaret, sagte.

Og båden vuggede og drev, og om kjölen lokkede vandet. Ellers var der så stille i den lyse aften.

»Der sprat en fisk!» sagde han igjen om en stund, og hans stemme lød usikker.

»Så De den?» lagde han til med et stemmefald blødere end vandets.

»Ja!» sagde hun igjen, dæmpet, alvorlig.

Hvem kan vel glemme en sådan stund af sit liv?

Kan *han* glemme, at da indvielsen kom, tog han ikke imod den, at da lykken kom, plettede han den? Hvad der lyste så langt over livsvejen, ser han ikke længer gennem dunst og tåge — men kan han glemme det?

Kan hun glemme, hvor det skinnede, og hvor det sluktes?

Det er ikke så længe siden, de sad der i båden, og var lykkelige.

Alligevel er det så — længe siden!

Min ærlige ven, jeg er ikke syg af dit og dat, som professoren belærer mig om; jeg er syg, fordi erindringen er min fiende, og dypper sin pensel i hin aftens farver og maler for mig det billede atter og atter. Og det er ikke farver men ild, ikke ild men flammer. Du ved, aldrig brænder man sig så forfærdelig som på en flamme.

Spørg mig ikke, hvorledes jeg har fåt alting så godt at vide, spørg mig ikke om noget; thi hver gang siden, når aftenen er rød, ser jeg hint billede; da brænder mig som den gang de flammen-de farver, som jeg rundt omkring mig hører beundres i passende ord.

Og tiden læger mig ikke; eftersom den går, tager jeg mere med ind i min lidelse.

Det brænder mig, at hun så mig aldrig — at hun søgte sin lykke, hvor hun tabte den.

Det brænder mig, at hin himmelske Afro-dite fra det gyldne Hellas synes at have forladt os. Vidste jeg at vor velfærd lå hende på sinde, vilde jeg strække mine hænder op og bede.

Eller, min gejstlige ven — om det huer dig bedre — da tænk dig Noah: Havet, rædslerne er om ham. Da kommer duen med ett olieblad over al verdens nød. Således komme også duen till os, menneskehed, med ett olieblad, lindrende over verdens nød, med en hilsen fra fjerne grønne strande, med et varsel om land — thi om os er havet!

Så forundre dig ikke og beklag det ikke, at trænet gik fra mig, thi jeg vilde gjort en dårlig figur i din forårsfest.

Dette mit skriftmål. Er det for langt, da undskyldte du; mon ikke en ensom,

indestængt smerte, der må finde sig i at gå for særhed og luner, bliver snakkesalig, når den først taler.

Din ven Waldemar.

Till frågan om gift kvinnas rättigheter.

(Ur Holms »juridiskt arkiv» afd. 1, häftet 6. 1885.)

Enkan K. H. Hellström gifte sig den 8 aug. 1882 med A. Pettersson. Hon införde i boet två fastigheter i Kalmar och i kontanta penningar 46,000 kronor, insatta mot till henne utfärdade depositionsbevis *dels* i Kalmar Enskilda Bank och *dels* i Oskarshamns Enskilda Bank. Äktenskapsförord upprättades icke mellan makarne; men hustrun behöll i sitt förvar så väl bankernas till henne utställda depositionsbevis som åtkomst- och brandförsäkringshandlingarna till sina fastigheter. Då Oskarshamnsbankens depositionsbevis, lydande å 40,000 kronor, den 3 oktober 1882 och således efter brölloppet förföll till betalning, måste likväl båda makarne kvittera beviset, hvarefter nytt depositionsbevis å 30,000 kronor af banken utställdes till hustrun och lemnades i hennes händer.

Äktenskapet blef icke lyckligt. Hustrun flyttade redan den 24 mars 1883 från sin man till en af sina fastigheter, medtagande fastighetshandlingarne och depositionsbevisen, och i april 1883 instämde hon af mannen till Kalmar rådhusrätt med yrkande, att hon — som skulle öfvergifvit och förlupit mannen — måtte förpligtas att till honom *dels* utlemna förenämnda till makarnes gemensamma bo hörande depositionsbevis och fastighetshandlingar, och *dels* redovisa hyror, som hon för sin ena fastighet uppburit, samt dessutom, att hon måtte åläggas till mannen återvända och äktenskapet fortsätta, vid äfventyr att varda förlustig sin giftorätt i boet.

Förut hade mannen sökt att komma i besittning af de deponerade penningarna, medelst i rättegångsväg anhängiggjorda påståenden mot bankerna att utfå beloppen, utan återlemnade af depositionsbevisen, hvilka påståenden dock blifvit ogillade.

Hustrun bestred mannens stämmningsyrkanden. Depositionsbevisen tillhörde henne och lågo hos henne i förvar för hennes och hennes barns i första äktenskapet räkning. Fastighetshandlingarne likaledes. Den fastighet, af hvilken hon uppburit hyror, hade hon före sitt sista giftermål i laga ordning testamenterat till två af hennes söner i första gifftet, och detta testamente ärnade hon icke ändra. Till mannen tänkte hon icke återvända. Hon hade flyttat från honom, emedan hans bostad vore för hennes helsa skadlig, och han flere gånger misshandlat henne för att förmå henne framlemna värdehandlingarne.

Mannen förnekade, att han med ord eller handling förgått sig mot hustrun, som företedde läkarebevis derom, att hon lede af följderna af ett armbrott.

Rådhusrätten, i utslag den 2 juli 1883, yttrade, att som hustrun ostridigt innehade omstämda värde- och fastighetshandlingarne och uppburit omstämda hyresbeloppen, men hon icke ens föreburit, att hon, enligt äktenskapsförord eller på annan laglig grund, vore berättigad att sjelf förvalta sagda handlingar, ålade rådhusrätten henne, vid 300 kronors vite, att, inom 14 dagar efter det utslaget vunnit laga kraft, till mannen utlemna handlingarne och redovisa hyresbeloppen, hvaremot rätten ogillade påståendet om åläggande för hustrun att, vid äfventyr af giftosträttens förlust, sammanflytta med mannen till äktenskapets fortsättande.

En ledamot af rätten var af skiljaktig mening och yttrade, att då hustrun icke veterligen afhändt sig och boet ifrågavarande handlingar och hyresmedel, deröfver mannens föfoganderätt alltså måste anses öppen, mannens påstående om berörda handlingar och medel ej borde till någon åtgärd af rätten föranleda.

Båda makarne öfverklagade utslaget i kongl. Göta hofrätt, der det upplystes, att rådhusrätten den 13 augusti 1883, således kort efter det förra utslaget, dömt till skilnad i äktenskapet makarne emellan till säng och säte på ett års tid.

Hofrätten, i dom den 13 juni 1884, förklarade, att enär hustrun ostridigt stode under mannens målsmanskap, samt den omstämda egendomen hvarken genom äktenskapsförord eller annorledes undantagits från mannens förvaltning, vid hvilket förhållande mannens talan mot hustrun om samma egendom

icke bort af rådhusrätten upptagas till pröfning, undanröjdes rådhusrättens utslag i denna del; men, på grund af beslutet om skilnad i äktenskapet till säng och säte, faststälde hofrätten öfverklagade utslaget, för så vidt mannens yrkande om skyldighet för hustrun att åter med honom sammanflytta blifvit ogilladt.

En ledamot i hofrätten faststälde rådhusrättens utslag, utan annan ändring än att hustrun för närvarande befriades från redovisningsskyldighet för hyresmedlen. (315 kronor).

Mannen fullföljde talan hos kongl. majt. mot hofrättens utslag.

I *nedre revisionen* hemstälde två ledamöter, att med undanrödjande af hofrättens dom, rådhusrättens utslag måtte fastställas, men en ledamot, att kongl. majt. ej måtte finna skäl att göra ändring i hofrättens dom.

Högsta domstolen, hvars dom utgafs den 12 augusti 1885, faststälde hofrättens dom. Två ledamöter funno mannens talan mot hustrun, om värdehandlingarne och hyresmedlen vara af beskaffenhet att utgöra föremål för domstols pröfning och återförvisade derfor saken till hofrätten för vidare behandling.

* * *

Förestående, af hofrätt och högsta domstolen i full öfverensstämmelse med Sveriges lag afgjorda rättsfall visar, huru vanmäktig nämnda lag är i fråga om hustruns skyddande mot mannens godtyckliga förvaltning af hennes i boet införda egendom, då hon icke varit nog försigtig att före äktenskapet göra sådant förord, som genom kongl. Förordn. den 11 december 1874 tillåtits, och derjemte iakttagit de formaliteter, som för äktenskapsförords giltighet äro föreskrifna. Härtill torde emellertid erfordras en lagfarenhet, som hos den stora allmänheten icke kan förutsättas, och för öfrigt betraktas, såsom bekant, äktenskapsförord, isynnerhet då fråga derom väckes af kvinnan, icke sällan såsom liktydigt med misstroende mot den blifvande maken, hvars målsmanskap dymedelst skulle inskränkas. Det vore då, i rättvisans namn, icke för tidigt, om undantaget gjordes till regel, eller, med andra ord, att kvinnan bibehölls vid förvaltningen af sin egendom äfven under äktenskapet, derest hon icke genom äktenskapsförord afsagt sig denna förmån.

C. W. D.

Christina Brahe.

Ett utkast

af

Ellen Fries.

Hvem var Christina Brahe? Ni söker draga Eder till minnes Eder historiska kunskap, som till äfventyrs är ganska anseelig, men det oakadt kommer Ni ej på det klara med svaret på frågan. Ej var det en inom det politiska lifvet verksam personlighet, ej ett namn känt inom konstens och litteraturens värld, inga fromma stiftelser bära detta namn, och ej kan det väl vara någon genom tvedydiga äfventyr bekant kvinna.

Nej, intet af allt detta. Christina Brahe är en ärbär grefvinna från vår stormaktstid; hennes lif förflöt på det hela taget såsom de flesta förnäma kvinnors på den tiden — hon är helt enkelt en hvardagspersonlighet från sextonhundratalet och bland Sveriges märkvärdiga kvinnor kan hon ej räknas. Men äfven hvardagspersonligheter kunna, om vi se saken rätt, ha sitt intresse. I våra dagar är det nämligen ej endast konstnären och skalden, hvilka ha insett, att det kan löna mödan hemta ämnen för sina framställningar inom hemmets enkla värld, utan äfven historikern har fått ögonen öppna för allt det märkliga och lärorika, som finnes i kunskapen om förflutna århundradens hvardagsförhållanden.

Att vi för denna korta skildring valt att teckna Christina Brahe framför mången annan förnäm kvinna från vår storhetstid, har endast sin grund däruti, att vi kommit i tillfälle genomläsa den ganska vidlyftiga samling af hennes efterlemnade bref, hvilken förvaras på Skoklosters arkiv.

Den bokliga bildning, som den tiden bestods den svenska aristokratiens kvinnor, var ej stor. Deras bref äro också såväl hvad handstil som hvad innehåll angår ej bättre än en kvinnas af allmogeklassen i våra dagar. Utom att handstilen är otydlig och suddig, stafningen ojämn och främmande ord stundom oigenkänligt tillvridna, så är dessutom skrif-

sättet genom sina omsägningar och sin oredda föga bättre än handstilen. Särskildt är innehållslösheten af tidens brefstil påfallande, ett fel, till hvilket dock äfven männen göra sig skyldiga. De enklaste tankar iklädas en rustning af ord så tung, att det fordras en viss vana att hitta reda på tanken i denna stora samling af ord. Naturlighet saknas i brefstil liksom i så många andra förhållanden under detta tidevarf. — Sextonhundratalets kvinnor inlärdes väl ej lika grundligt uti tidens pedantiska skrifsätt som männen, men de visste dock alltid så mycket som att skriva enkelt och naturligt, det borde man ej göra. Ofta nyttjade de därför brefställare eller sekreterare för att reda sig ur svårigheterna, eller också blefvo deras bref i nio fall af tio en brokig samling af utslitna uttryckssätt, och man får utaf deras långa epistlar hvarken några underrättelser om dem själfva eller om deras närmaste. Hvem har ej i våra dagar läst något s. k. Amerikabref, som någon obildad tjänstflicka skrivit hem till släkt och vänner? Det innehåller några allmänna önskingar och betraktelser, några meddelanden om hälsan och möjligen om en ny klädning eller något sådant. Resentryck, beskrifning på lefnadsförhållanden, på arbeten och nöjen finnas i dem endast undantagsvis. — Dylika innehållslösa bref, som numera ej skrivas af dem, hvilka genomgått en god folkskola och äro normalt begåfvade, skrefvos på sextonhundratalet af förnäma, bildade (!) och intelligentia kvinnor till deras frånvarande släktingar och vänner.

Christina Brahens bref skilja sig ej bjärt från hennes likars, men hennes begåfning är dock snarare öfver än under medelmåttan, hon har mera naturlighet än de flesta andra, och framför allt tyckes hon gärna hafva nyttjat pennan. Handstilen är långt ifrån lättläst, än mindre prydlig, men den är genom öfning till en viss grad drifven. Äfven finnas i hennes bref varma, naturliga känslor ej blott utnötta, uppskrufvade uttryckssätt. Innehållrika äro dock ej hennes bref. Om vi därför vid teckningen af hennes lif i en eller annan punkt blifva ofullständiga, har det till en del sin grund i att den enda källa, som varit oss tillgänglig — Christinas bref — flutit spar-

samt. Det knappa utrymmet tillåter oss ej häller en utförlig skildring af en förnäm kvinnas lif under sextonhundraåret, utan endast att i allmänna drag följa Christina Brahes lefnadslopp, hvarvid vi skola så mycket som möjligt låta henne själf tala.

Christina Brahe var född 1609. Fadern var den från Karl IX:s strider med Sigmund kände Abraham Brahe och modern var Axel Oxenstjernas väninna, Elsa Gyllenstjerna. Bland hennes bröder minnas vi alla Gustaf Adolfs vapenbroder, Nils Brahe och det ryktbara drotset, Per Brahe d. y. — Christina uppfostrades dels på Rydboholm, dels i Stockholm, när modern vistades vid gamla drottning Christinas hof. Hennes systrar ingingo förnämliga giftermål, själf var hon en tid anställd vid Maria Eleonoras hof, men blef snart hemkallad af modern, som tyckes hafva varit sjuklig och af ett ängsligt lynne, så att hon var i stort behof af sin ogifta dotter för att kunna med den noggrannhet, som utmärkte den tidens kvinnor, sköta sina många gårdar och sitt stora hushåll. Christina fick också snart andra pligter. Hennes bröder, grefve Per, kallades att utom Sverige vårda fäderneslandets intressen, hans maka följde honom, och deras barn lemnades i Christinas vård. Det blef dock ett uppdrag, blandadt med sorg. Den 19 jan. 1635 måste Christina meddela de frånvarande föräldrarna, att deras enda son gått bort, »det kära barnet, som förtog farmodern mången bedröflig stund med sitt ljufliga umgänge.» Här som vid alla tillfällen i hennes bref framträder det undergifna religiösa drag, som kännetecknar tiden. Christina fortsätter: »Gud hugne och glädje den kära piltens ädla själ i sitt saliga rike — — — — — lät Guds vilja vara den bästa och trösta oss därmed, att det kära barnet är nu så väl och skild vid all vedermoda, såsom andra människor måste utstå i denna världen, och är nu en härlig planta i Guds örtagård.»*

Hon hade dock kvar lilla Elsa Beata, och hon skötte och vårdade henne som sin egen dotter.

Christina och hennes mor vistades dels på Rydboholm, dels på Dyma i Vestmanland samt äfven på Skofteby i Västergötland. Deras nöjen bestodo i kortare eller längre uppehåll hos grannar och fränder särdeles vid bröllop och begravingar, hvilka stora familjefäster den tiden firades med en nu ej känd ståt. Om det så passade sig, följde den ena högtidligheten omedelbart på den andra, medan gästerna voro samlade, och man roade sig lika tappert till de dödes som till de lefvandes ära. — Christinas och hennes mors största glädje var dock att besöka broder Pers ståtliga grefvesäte Wisingsborg och att der få sammantträffa med honom och hans grefvinna under deras korta uppehåll i Sverige.

Christina skulle dock få ett eget hem. Friaren var Åke Henrikson Tott, den bistre krigaren från trettiåriga kriget, »snöplogen», som Gustaf Adolf kallade honom. Något hjälteideal, som väckte kvinnokärlek, tyckes Tott ej hafva varit, och han hade hört sig före hos mer än en välborn fröken, innan han anmälde sig hos den tjuguuåttaåriga Christina Brahe, ja, han hade till och med för flera år tillbaka sökt sin lycka hos en af hennes systrar. Några ömma känslor tyckes han ej häller hafva väckt hos Christina, men man var ej van på den tiden, minst inom Brahesläkten, att låta känslorna tala, om partiet i öfrigt var godt. Christina skrifver den 4 febr. 1637 till brodern Per och omtalar Totts frieri samt begär hans råd. »Ni är ej allena som bror utan ock som en god och trogen far, hvad I däruti täcktes att befalla, så ställer jag i Ert goda betänkande, Er trogna, kära och tjenstvilliga syster till min död.» Brodern tyckte, att hans syster såsom grefvedotter möjligen kunde finna sig särad af att gifta sig med en adelsman. Tott fann sig därför föranlåten att skriva och påminna, »att han var af en urminnes gammal slägt, att han alltid hade varit »curieus» om sin reputation och nog skulle se till, att Christina blefve väl aktad.» Den gamle riksmarsken Jakob de la Gardie uppträdde såsom hans böneman och hoppades, att Tott som en redlig kavalier af

* Det gammaldags språket är betecknande för tiden, vi låta det vid citationerna kvarstå oförändradt; till våra läsares bekvämlighet hafva vi dock moderniserat Christina Brahes allt annat än regelbundna och lättbegripliga stafning.

gammal ridderlig slägt skall så veta com-
portera sig mot henne och alla hennes,
att han däraf skall hafva ära och hon
hugnad och glädje!» Det synes, att man
fruktade det heta Wasablodet och de trot-
siga Tottarnes ättling. Till giftermålet
hörde också underhandlingar om morgon-
gåfva, om gods och gårdar. Tott var ej
i detta fall medgörlig, och Axel Oxen-
stjernas hjälp tyckes slutligen hafva an-
litats för att få en uppgörelse till stånd,
som alla parter gillade. Slutligen blef
bröllopet bestämdt till hösten 1638. Chri-
stina hade till det samma mycket att be-
styra, dock klagar hon öfver att hon »så-
som andra faderlösa inte har mycket att
taga af, och min kära fru mors lägenhet
är ock rätt inte till att hjälpa mig,
då hon sitter i vidlyftighet och har
stor skuld.» (Forts.)

När och Fjärran.

Göteborgs Barnmorske-Sällskap har
lätit trycka och åt olika håll sprida ett
kortare meddelande jemte *stadgar* och *pro-
gram*.

Sällskapet vill verka för barnmorskans
förkofran i »moraliskt, intellektuelt» och
»ekonomiskt» hänseende, dermed förskaf-
fande henne *socialt* anseende, hvilket hon
hittills saknat.

Sitt mål söker föreningen uppnå ge-
nom föredrag och diskussioner, genom
förbindelse med föreningar för kvinno-
och arbetaresakens befrämjande samt, så
fort ske kan, genom åvägabringande af
en tidskrift i facket.

Ett allmänt barnmorskemöte i Stock-
holm, samtidigt med landtbruksmötet i
juli månad detta år, är äfven påtänkt.

**Fredrika Bremer-förbundets prak-
tiska verksamhet.** Den allt sedan för-
bundets första verksamhetstid ifrigt bear-
betade planen till en sjukförsäkringskassa
för svenska lärarinnor och med dem lik-
ställda kvinnor, gifta så väl som ogifta,
har af förvaltningsutskottet framlagts och
afvaktar nu styrelsens beslut samt tillsät-
tande af en komité för sakens handhaf-

vande. Det är fru Nyström, född Rose-
nius, hvilken man i främsta rummet har
att tacka för åstadkommandet af denna
högt påkallade utväg till sjelfhjelp: Det
är nämligen hon, som utarbetat grunderna
för och det första uppslaget till planen.
Förvaltningsutskottet, som sjelft icke känt
sig kompetent att bedöma alla detaljer
af förslaget, beslöt hänskjuta det samma
till någon vetenskapligt bildad fackmans
pröfning.

Denna uppgift har professor P. G. Ro-
sén godhetsfullt åtagit sig och dervid fun-
nit fru Nyströms förslagsgrunder i allt
väsentligt riktiga. (D. N.)

Rösträtt för kvinnor i England. De
britiske konservative ledarne lära ämna
med hela sitt inflytande understödja Woo-
dalls förslag att lemna politisk röst-
rätt åt kvinnor i sjelfständig ställning,
hvilka i öfrigt uppfylla villkoren för röst-
rätt. Då denna reform understöddes af
en stor mängd liberale, så tror man, att
den i nästa parlament skall gå igenom.
(H. T.)

INNEHÅLL: »Gifves det en värnpligt för
kvinnan» af *Mark*. — Bemärkningar om smaa
Börns Opdragelse af *N. J. Nörlund* — Försumma-
de syskon af *Eva Wigström*. — Min ven Waldemars
skriftemål af *Alvilde Prydz*. — Till frågan om gift
kvinnas rättigheter. (Ur Holms »juridiskt arkiv»
Afd. 1, häftet 6, 1885) af *C. W. D.* — Christina
Brahe af *Ellen Fries*. — När och Fjärran.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15
i hvarje månad. Prenumeration kan ske
hos hrr. bokhandlare och genom postver-
ket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35
öre. Lösnummer: 25 öre. Annonpris:
Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar
motsvarande del af pris. Annonser mot-
tagas å »Framåts» annonsbyrå, Kungs-
gatan 60, alla hvardagar kl. 12—1 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvände
man sig till Frk. Alma Åkermark, 2:dra
Långgätaa 40, *Göteborg* (träffas tisdag och
fredag 12—2 e. m.)

Rättelse:

I 1:sta häft. sid. 16 första rad. uppfifrån står
sambällsinrättningar; läs: samhällsrättigheter.

Af

Tidning för Trädgårdsodlare,

utgifven af Erik Lindgren, har januarihäftet utkommit, innehållande:

Små meloner. — Ett sätt att bibehålla afskurna rosor friska. — Om sammansättningen af aska efter smultron. — Plantering af fruktträd längs efter jernvägarne. — Odling af Gardenia. — Något från Harlem. — Murgrönsbladig pelargonium. — Drifning af *Myosotis alpestris*. — Några ord om *Nerium*. — Mjöldagg. — *Convallaria majalis*. — En farlig fiende till fruktträden. — Minneslista för trädgårdsodlare. — Vermlands läns trädgårdsförening. — Korgpilkultur i Österrike. — Frön kunna icke gro utan inverkan af mikrober. — *Stachys affinis*, en ny matväxt. — *Berberis trifoliata*. — Nya variteter af luktviolen. — *Bellis perennis alba plena gigantea*.

Pris: 2: 50 för hel årgång, omfattande 12 nummer.

Illustrerad Allehanda,

stor veckotidning med god utstyrsel och omvexlande innehåll.

Pris å posten: 3 kronor för helt år.

Än billigare, för blott 2 kronor årligen, erhålles den snarlika godtköpsupplagan, 14:de årgången af

Allehanda för Folket.

(G. 12965×1.)

Svensk Läraretidnings

sista nummer för år 1885 är af följande innehåll:

Om samuppföstran. Af O. E. L. — **För dagen:** En folkupplysningens förkämpe. — Stengårdshultsaffären. — Notiser. — **Sveriges allmänna folkskolelärareförening:** Centralstyrelsens årssammanträde. — Vadstena kretsförening. — **Förbättringsanstalt för vanartade gossar.** — Folkets upplysning förr o. nu. Skolförhållandena i Belgien. Af K. A. Sty. — **Breflåda.** — Lediga tjänster m. m. Annonser.

Svensk Läraretidning — en ren facktidning, som ställer sig utom alla politiska och religiösa strider — utgifves under år 1886 efter oförändradet samma plan och under samma ledning som hittills. Tidningen, som utkommer en gång i veckan i omvexlande 8- och 12-sidigt nummer, kostar, fint utstyrd, 3 kr. 50 öre för helt år, postarvodet inberäknadt.

Folkhögskolebladet

n:r 24, 15 dec. 1885, 2:ra årg. innehåller: **Anmälan; Jultankar** af T. H.; **I Trondelagen** af C. H—rg; **Nordiska folkhögskolemötet å Sagatun** af H. O.; **"Höger och Venster"** af C. Hostrup; **Från bokhyllan** af H. O.; **Såningsmannen** af Rosegger; **Jul-sång** af Hökerberg; **Diverse.**

Ledig Annonssida!

Framåt

utkommer den 1 och 15 i hvarje månad och håller sina spalter öppna för olika meningar.

Bidragande äro: Viktor Rydberg, Anne Ch. Edgren, Carl Snoilsky, Anton Nyström, Math. Roos, Georg Nordensvan, Hellen Lindgren, Ola Hansson, Axel Lundegård, G. af Geijerstam, Ernst Ahlgren, Ave (Eva Wigström) Amanda Kärfstedt, Cecile Gohl, Ellen Fries, Ellen Key, Eva Brag, Helene Nyblom, Claes Lundin, Robinson, Johan Nybom, Oskar Levertin, A. F. Åkerberg, Anna A., Jonas Lie, Kristoffer Janson, Irgens Hansen, Margarethe Vullum, Kristian Gloersen, Alvilde Prydz, Herman Bang, U. E. Berner m. fl.

Bidrag af norska och danska författare införas på originalspråket.

Tidskriftens hufvudafdelningar varda: **sjelfständiga uppsatser, bref från in- och utlandet, notiser, poesi och följetong.**

Pris: 3: 50 för år; 1: 75 för halft år. Lösnummer 25 öre. Postarvode 35 öre för år.

Redaktionen.

Sjöförsäkrings-Aktiebolaget

OCEAN

i Göteborg

afslutar försäkringar mot sjöskador å **varor**, å **kasko**, äfvensom försäkringar mot förluster å **bodmerier, frakter, fraktförskotter, landtransporter** m. m. till billiga premier och på liberala villkor.

Kontor: Lilla Torget N:r 6.

Axel Gillblad & Co.,

Domkyrkoplatsen.

Manufakturhandel

En gros & En détail.

Svart Siden & Merinos

af prima kvalitet och till ovanligt billiga priser.

Klädningstyger,

rikt urval.

Sybehör & Garnérsaker.

Möbel- & Gardintyger

samt

ett stort urval af

DAME-KAPPOR

tillverkade **endast** af utmärkt goda tyger

samt elegant utstyrda.